

Mottagande och etablering av nyanlända 2015

- Regional sammanställning och reflektion
av en enkätundersökning riktad
till kommunerna

Foto omslag: www.pixabay.com

Sammanställningen är skriven av Pernilla Bylund, integrationshandläggare
Länsstyrelsen Gävleborg.

Inledning

Detta dokument ska ses som en bilaga till den nationella rapporten *Mottagande och etablering av nyanlända 2015 – Enkätundersökning riktad till Sveriges samtliga kommuner*. I den nationella rapporten finns att läsa mer om länsstyrelsernas uppföljningsuppdrag, enkätens innehåll och utformning, datainsamling samt fördjupad information inom varje avsnitt.

Denna bilaga innehåller en kort sammanställning över länets regionala svar i META-enkäten 2015 samt reflektioner från Länsstyrelsen Gävleborg.

Resultaten jämförs dels mellan Gävleborgs län och Sverige i stort dels resultaten av META-enkäten mellan åren 2012-2015. Samtliga svar på enkätfrågorna, i form av diagram, finns att hämta på Länsstyrelsens webbplats, www.lansstyrelsen.se/gavleborg.

Svarsfrekvens

META-enkäten 2015 besvarades av samtliga tio kommuner i Gävleborgs län, det vill säga 100 procents svarsfrekvens. Svarsfrekvensen nationellt var 78 procent.

Resultatets giltighet

Resultatet av denna enkät beskriver kommunernas bild av arbetet med mottagande och etablering av nyanlända och ensamkommande barn. Andra aktörer, och målgruppen själv, kan ha en annan bild av verkligheten. Svaren kan även påverkas av vem/vilka i varje kommun som besvarat enkäten, vilket framförallt gäller frågor som rör uppfattningar och bedömningar.

Tolkningen av resultatet bör inriktas på övergripande mönster och variationer i resultaten av olika delfrågor. Detta material ska ses som ett diskussionsunderlag och inte som en objektiv beskrivning av fakta.

Länsstyrelsens användning av resultaten

Länsstyrelsen Gävleborg använder detta material som ett komplement till den information och statistik som inhämtas på andra vägar. Resultaten används dels som underlag för prioriteringar av insatser, dels som utgångspunkt för dialog med kommunerna och andra aktörer inom integrationsområdet.

Överenskommelser om mottagande av nyanlända och ensamkommande barn

Samtliga tio kommuner i Gävleborgs län hade under 2015 en överenskommelse om mottagande av nyanlända samt en överenskommelse om att specifikt ta emot ensamkommande barn.

Överenskommelserna om nyanlända motsvarande år 2015 totalt 555 anvisningsbara platser för länet. Det totala mottagandet under 2015 blev totalt 2 614 nyanlända (inkl. ensamkommande barn som fått uppehållstillstånd). Av dessa anvisades 318 personer en bostad. Mottagandet per 1 000 invånare var under förra året 9,3 för Gävleborgs län, vilket nästan är dubbelt så högt som för Sverige som helhet där siffran var 5,2 nyanlända per 1 000 invånare.

Gävleborgs län – som består av 2,9 procent av Sveriges befolkning – tog under 2015 emot 5,1 procent av Sveriges totala mottagande av nyanlända.

Under 2015 hade Gävleborg ett fördelningstal på 131 platser för asylsökande ensamkommande barn. Platserna uppgick till totalt 271 varav 118 var asylplatser och resten platser för ensamkommande barn med permanent uppehållstillstånd.

Inför 2016 höjdes fördelningstalet till 1 183 platser. Överenskommelserna skrevs därför upp vid årsskiftet och uppgick i januari 2016 till 1 086 platser varav 794 asylplatser.

Totalt anvisades 994 ensamkommande barn till Gävleborgskommunerna under förra året, vilket motsvarar 3 procent av de totala anvisningarna i Sverige.

Lokal samverkan

Lokal överenskommelse (LÖK)

Sju av länets tio kommuner hade i slutet av 2015 en lokal överenskommelse (LÖK) med Arbetsförmedlingen för att tydliggöra arbetsfördelningen inom etableringsinsatserna på lokal nivå. De kommuner som saknade en LÖK var Bollnäs, Ovanåker och Söderhamn. 2012 hade sex kommuner en LÖK. Andelen kommuner med en LÖK är i Gävleborgs län är ungefär densamma som för Sverige i stort.

Samverkansformer mellan kommun och Arbetsförmedling

Nio av tio kommuner i Gävleborg har återkommande möten för dialog/erfarenhetsutbyte mellan kommun och Arbetsförmedling. En kommun uppger att de saknar samverkansformer med Arbetsförmedlingen avseende flyktingmottagningen.

I Ljusdal, Nordanstig och Söderhamn har man även gemensamt servicekontor. Andelen kommuner i Gävleborgs län med gemensamt servicekontor är högre än för Sverige i stort.

Sedan 2012 har de återkommande trepartssamtalen minskat något, medan samverkan genom gemensamma projekt varit på en relativ hög nivå i Gävleborgs län de senaste åren. Bland kommunerna i Gävleborg drivs i högre grad gemensamma projekt än för Sverige i stort.

Hinder för samverkan

Andra aktörers bristande kunskap utgör ett ganska stort hinder för samverkan uppger fem av länets tio kommuner, vilket är en ökning sedan 2012. Tre kommuner uppger även att bristen på förståelse för varandras verksamheter utgör ett mycket eller ganska stort hinder kring mottagandet och etableringen av nyanlända. Dessa två hinder upplevs bland länets kommuner som större än för Sverige i stort.

Den egna verksamhetens bristande kunskap, otydlighet i myndighetsroll eller ansvarsfördelning inom kommunen uppger länets kommuner inte utgör något hinder eller endast ett visst hinder för samverkan.

Erfarenhet av insatser i mottagandet av nyanlända

Generellt bedömer länets kommuner att mottagandet av nyanlända fungerat ganska eller mycket bra inom de flesta områden. Inom boende, sjukvård samt inom hälsofrämjande insatser uppger dock tre av länets tio kommuner att erfarenheten av mottagandet är ganska dåligt.

Inom socialt stöd och skola/barnomsorg är kommunernas erfarenhet ganska eller mycket bra i alla länets kommuner som hade en uppfattning om verksamheten.

Inom yrkesutbildning och arbetsmarknadsinsatser är andelen kommuner i Gävleborgs län med en positiv erfarenhet betydligt högre än för Sverige i stort.

Samordningens betydelse för de nyanlända

Av länets kommuner bedömer sex kommuner att väntetider mellan insatser är ett mycket eller ganska stort problem när det gäller samordningen av etableringsinsatserna. Detta är en högre andel än för Sverige i stort. Sedan 2012 har denna andel ökat i Gävleborg, då endast två kommuner angav att detta var ett ganska eller mycket stort problem.

Fyra kommuner bedömer även att bristande individanpassning i kompletterande aktörers insatser eller att hälsosituationen hos den nyanlände inte tas i beaktande, utgör ett ganska stort problem.

Tidskrävande resor utgör, enligt den bedömning som länets kommuner gjort, minst problem för de nyanlända i samordningen av etableringsinsatserna. Denna andel är betydligt mindre i Gävleborg än för Sverige i stort.

Länsstyrelsens reflektioner

Det finns fortfarande kommuner i länet som saknar en lokal överenskommelse för samordning av etableringsinsatserna. För att samordningen av etableringsinsatserna ska bli effektiva lokalt är det viktigt att arbetet kommer igång eller slutförs i de fall arbetet är påbörjat i de tre kommuner som saknar en lokal överenskommelse. Minst lika viktigt är arbetet med uppföljning och eventuell revidering av överenskommelserna och att det sker systematisk, för att detta ska bli ett effektivt verktyg.

För att öka kunskapen bland andra aktörer, och därmed minska det hindret för samverkan i kommunen, är det viktigt att kunskapshöjande insatser för en bred målgrupp fortsatt genomförs, både inom kommunen men även regionalt inom samarbetet Integration Gävleborg.

I samordningen av de lokala etableringsinsatserna är det, enligt kommunernas uppfattning, väntetiden mellan insatser som utgör ett ganska eller mycket stort problem för den nyanlände, och denna del har ökat de senaste åren. Detta är troligen ett resultat av ett stort mottagande i länet under de senaste åren. Då mottagandet fortsatt kommer vara stort under de kommande åren är det viktigt att Arbetsförmedlingen tillsammans med andra berörda aktörer fortsatt arbetar för att effektivisera tiden mellan insatserna.

Mottagande av ensamkommande barn

Generellt sett har de flesta av länets kommuner positiva erfarenheter av hur mottagandet av ensamkommande barn fungerar. Det som kommunerna själva upplever fungerar minst bra är återsökningar i ersättningssystemet och sjukvård, men det är endast ett fåtal kommuner som upplever dessa som ganska eller mycket dåliga. Erfarenheterna i länet är ungefär de samma som för Sverige som helhet. Andelen med positiv erfarenhet av mottagande av ensamkommande barn är något lägre i Gävleborg inom HVB-hem, skola/förskola och överförmyndare.

HVB-hem, familjehem, utslussningsboende, gode män och särskilt förordnad vårdnadshavare

Länets kommuner har varierande uppfattningar gällande möjligheterna att tillgodose de ensamkommande barnens behov i fem olika avseenden; Hem för vård och boende (HVB-hem), familjehem, utslussnings-/träningsboende, gode män och särskilt förordnad vårdnadshavare.

Svårast tycker länets kommuner är att tillgodose behovet av familjehem, vilket alla kommuner, som haft behovet, uppgett som ganska eller mycket svårt. Detta är en ökning sedan 2012.

När det gäller möjligheten att tillgodose behovet av utslussnings-/träningsboende, gode män och särskilt förordnad vårdnadshavare upplevs dessa behov som svårare att tillgodose i Sverige i stort än för kommunerna i Gävleborg. Svårigheten att tillgodose behovet av gode män har ökat sedan 2012 bland länets kommuner, medan svårigheten att tillgodose behovet av särskilt förordnad vårdnadshavare har minskat sedan 2012.

Hinder för samverkan

Störst hinder för samverkan kring mottagandet av ensamkommande barn upplevs i länet vara andra aktörers tidsbrist, vilket har ökat markant från 2012. 2012 angav endast en kommun detta som ett ganska eller mycket stort hinder för samverkan medan sju kommuner angav detta under 2015. Även tidsbristen inom den egna verksamheten uppgår hälften av länets kommuner som ett hinder för samverkan.

Länsstyrelsens reflektioner

Enkäten besvarades under hösten 2015 då inströmningen av asylsökande ensamkommande barn var stor till Sverige och till Gävleborg. Kommunernas upplevelse har påverkats av den situationen och behovet av både HVB-hem och familjehem var stort. Under de senaste åren har det dock varit svårt för flera av länets kommuner att tillgodose detta behov.

Tidsbristen hos andra aktörer eller inom den egna verksamheten är något som ökat under de senaste åren vilket kan kopplas till ett stort mottagande av ensamkommande barn. Det är Länsstyrelsens uppfattning att en regional samverkan är viktig kring arbetet med mottagande av ensamkommande barn. Vi ser bättre förutsättningar för samverkan kring dessa frågor under 2016 dels med en minskad inströmning av asylsökande ensamkommande barn dels att en regional samordnare för ensamkommande barn är anställd hos Länsstyrelsen. Under 2016 är det då viktigt att länet hittar ett långsiktigt arbetssätt för regional samverkan kring dessa frågor. Det tror vi leder till både effektiviseringar och tidsvinster. Regional samverkan är en investering för ett långsiktigt och hållbart arbete i Gävleborg.

Bosättning och bostäder

Generellt sett ger kommunerna i länet en god bild av dialogen mellan berörda parter i bosättningsarbetet. Tre kommuner uppger dock att dialogen med Arbetsförmedlingens bosättningssektion saknas. Dialogen mellan kommun och privata bostadsbolag/hyresvärdar uppger också tre kommuner som ganska dålig. Från 2012 till 2015 har andelen kommuner med positiv erfarenhet av dialog med privata bostadsbolag/hyresvärdar ökat från 10 procent till 50 procent.

Dialogen med andra kommuner har inte varit aktuellt i hälften av länets kommuner och för de som haft en dialog med andra kommuner uppger att den fungerat ganska eller mycket bra.

Hinder för bosättning

De största hindren som länets kommuner uppger för bosättning av anvisade nyanlända är bristen på bostäder i rätt storlek samt den generella bostadsbristen i kommunen. Fem av tio kommuner anger även att det är ett ganska eller mycket stort hinder med konkurrensen om bostäder med Migrationsverket, vilket är betydligt högre i Gävleborg än för Sverige som helhet. Denna del har ökat sedan 2012.

Att nyanlända tackar nej till anvisad plats anger ingen kommun i länet som ett ganska eller mycket stort hinder för bosättning vilket är en minskning från 2012 då fem kommuner angav det.

Från 2012 till 2015 har andelen kommuner ökat som angett att konkurrensen om bostäder med kommunens verksamhet för ensamkommande barn, som ett stort hinder. Från att ingen kommun angav detta som ett hinder 2012 till att nästan var tredje kommun i länet ser detta som ett stort hinder för bosättning 2015.

Länsstyrelsens reflektioner

Behovet är fortsatt stort att samverka lokalt och regionalt kring bosättning av både asylsökande och nyanlända. Denna samverkan kan behöva utvecklas vidare under 2016 för att länet på bästa sätt förbereds för den ökning av bosättning av nyanlända som väntas under de kommande åren.

I och med den nya bosättningslagen från 1 mars 2016 behövs dels en regional planering av bosättningen av anvisade nyanlända dels en planering i varje kommun för hur man ska klara av bostadsförsörjningsbehovet under året. Förutsättningarna och möjligheterna är olika i olika kommuner så det är viktigt att varje kommun planerar utifrån sina förutsättningar i samverkan med bland annat Migrationsverket och Länsstyrelsen.

Svenska för invandrare, sfi

Alla kommuner i Gävleborg erbjuder ordinarie sfi. Den vanligaste formen av specialanpassad sfi-utbildning i länet är sfi för analfabeter och sfi med yrkesutbildning som 80 procent erbjuder. Sfi med yrkesutbildning erbjuds i betydligt högre utsträckning i Gävleborg än i Sverige som helhet.

Från 2012 till 2015 erbjuder dubbelt så många kommuner i länet undervisningsstöd för elever med särskilda behov. 2012 erbjöd endast 30 procent detta.

Undervisningsformer

Alla kommuner i länet uppger att de erbjuder lärarledd undervisning minst 15 timmar i veckan. Åtta av tio kommuner erbjuder även deltidsstudier (mindre än 15 h/vecka), vilket är en stor ökning sedan 2012 då endast tre kommuner erbjöd det. Fler kommuner erbjuder även flexibel undervisning med ett givet antal timmar per vecka 2015 mot för 2012.

Kvällsundervisning i sfi erbjuder endast 30 procent av kommunerna i Gävleborg, vilket är mindre än för Sverige som helhet (50 %).

Merparten av länets kommuner erbjuder även sfi till personer med uppehållstillstånd som bor i Migrationsverkets anläggningsboenden.

Länsstyrelsens reflektioner

Den länssamverkan som finns i länet kring sfi är viktig att den fortsätter. Den ger ett stöd för kommunernas arbete på lokal nivå.

Länets kommuner har under de senaste åren arbetat för en mer flexibel och individanpassad sfi-utbildning, genom att till exempel öka möjligheten till deltidsstudier eller möjligheten att studera ett visst antal timmar per vecka och det är viktigt att det fortsätter.

Fritid och föreningsliv

I Gävleborg erbjuder sju av tio kommuner en organiserad introduktion till föreningsliv/fritidsverksamhet för ensamkommande barn. Andelen som erbjuder detta till andra grupper såsom andra nyanlända barn/ungdomar yngre än 20 år, nyanlända i åldern 20-64 år eller för nyanlända äldre än 64 år är mindre. Men inom samtliga grupper är andelen ändå högre för Gävleborgs län än för Sverige som helhet. Sett över tid arbetar fler och fler kommuner i länet med organiserad introduktion till föreningsliv/fritidsverksamhet för nyanlända.

Länsstyrelsens reflektioner

Ett väl fungerande samarbete med den ideella sektorn är viktig både på lokal och regional nivå. Genom länsprojektet Frivillig i Gävleborg samt andra kommunala projekt de senaste åren har samarbetet med ideella organisationer och föreningar utvecklats i länet och det är viktigt att det arbetet fortsätter. Varje kommun behöver hitta sitt sätt att samverka och samarbeta med föreningar och ideella organisationer men vi ser även att det finns ett fortsatt behov av en regional samverkan och samordning kring dessa frågor, vilket länsprojektet Frivillig i Gävleborg haft de senaste åren.

Arbete

I Gävleborg genomför i stort sett samtliga kommuner kompletterande arbetsmarknadsinsatser i form av förmedling av arbetsgivarkontakter, yrkespraktik, språkpraktik och övrig praktik. Detta gör länets kommuner i betydligt högre utsträckning än i Sverige i stort. Färre kommuner i länet erbjuder däremot validering av yrkeskompetens, insatser för att underlätta pendling till/från arbetsplatser och mentorskap men andelen är ändå högre för Gävleborg än för Sverige som helhet.

Sedan 2012 har antalet kommuner i länet som erbjuder dessa kompletterande arbetsmarknadsinsatser ökat betydligt.

Länsstyrelsens reflektioner

Det är positivt att länets kommuner genomför kompletterande arbetsmarknadsinsatser utöver Arbetsförmedlingens ansvar i så stor utsträckning som görs. Mentorskap kan i många fall vara ett bra komplement för den enskilde och där tror vi att fler kommuner bör arbeta vidare med det. Under 2012 arbetade endast en kommun med mentorskap och under förra året hade det ökat till fyra så fler och fler kommuner arbetar med frågan, vilket är positivt.

Hälsa

Under etableringstiden upplever i stort sett alla kommuner i länet att mycket eller viss information om den nyanländas hälsa saknas. När etableringen avslutas är andelen kommuner något lägre.

När etableringen påbörjas upplever alla kommuner i länet, med en uppfattning i frågan, att mycket eller viss information saknas om den nyanländas hälsa.

Andelen kommuner som saknar mycket information under någon av dessa perioder är lägre i Gävleborg än för Sverige som helhet. Under de senaste åren har andelen kommuner i länet som saknar mycket information varit relativt konstant.

Länsstyrelsens reflektioner

Det är fortsatt så att kommunerna anser att viss eller mycket information saknas om den nyanländas hälsa under någon eller flera delar av etableringsprocessen. För att komma förbi detta behöver Arbetsförmedlingen och kommunen föra en dialog om förutsättningar och förväntningar runt vilken information som är möjlig att delas mellan aktörerna och vad som inte är möjlig på grund av sekretess.

Regional samverkan

Över hälften av länets kommuner uppger att det finns en regional överenskommelse (RÖK) eller motsvarande regional strategi för mottagande och etablering av nyanlända (inkl. ensamkommande barn). Det kommunerna hänvisar till är den regionala vision för mottagande av nyanlända som gällde fram till och med år 2013.

I Gävleborg anger kommunerna att regional samverkan är vanligast kring samhällsorientering, yrkesutbildning och annan vuxenutbildning. Andelen är högre i Gävleborg än för Sverige i stort. Samverkan kring dessa tre verksamheter har varit vanligast under de senaste tre åren. Samverkan kring sfi har under de tre senaste åren ökat stadigt i Gävleborgs län, även inom fritid/föreningsliv.

Minst samverkan sker kring boende/bosättning vilket även har minskat sedan 2012 i länet.

Behov av stärkt regional samverkan

Bland kommunerna i Gävleborg ser över hälften av svarande kommuner att man har ett ganska eller mycket stort behov av stärkt regional samverkan inom kompetensutveckling, uppföljning/metod, yrkesutbildning, arbetsmarknadsinsatser samt annan vuxenutbildning.

Mindre uttalat behov av regional samverkan angavs inom tolkning, fritid/föreningsliv, skola/förskola samt socialt stöd.

Mellan 2012 och 2015 har behovet av stärkt regional samverkan i Gävleborg minskat något inom arbetsmarknadsinsatser och samhällsorientering medan behovet ökat något inom sfi och bosättning.

Länsstyrelsens reflektioner

Det finns idag ingen regional överenskommelse eller liknande som gäller, utan länet arbetar fortsatt utifrån den vision som tidigare arbetats fram. Då vi sedan några år har en länsövergripande regional utvecklingsstrategi (RUS) samt att det inom integrationsområdet är så föränderligt så kan det finnas ett behov av att samla information, befintligt samarbete och arbetssätt i en form av regional strategi för hur vi i Gävleborg arbetar med integration och etablering av nyanlända. Detta ska då kopplas till Gävleborgs utvecklingsstrategi.

Samarbete mellan kommuner, berörda myndigheter och andra aktörer i länet finns och är etablerat inom Integration Gävleborg, som nu under 2016 är inne i en utvecklingsfas. De områden som kommunerna ser att det finns behov av antingen fortsatt god regional samverkan eller stärkt regional samverkan kring kommer att kopplas vidare till de nätverk som arbetar inom de olika områdena för att se hur samarbetet kan stärkas och utvecklas.

Länsstyrelsens rapporter 2016

- 2016:1 Insektsuppföljning efter stormen Dagmar - Flerårig studie av granbarkborre och rödlistade vedinsekter i fem naturreservat i Hälsingland
- 2016:2 Inventering av ängssvampar i Gävleborgs län 2015
- 2016:3 Kvicksilver i fisk i Gävleborgs län
- 2016:4 Uppföljning av Gävleborgs regionala ANDT strategi fram till 2015 - kunskapsunderlag till ny strategi 2016 – 2020
- 2016:5 Pilotkartering av påverkan på sötvattenstränder
- 2016:6 Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet
- 2016:7 Aktörsgemensam analys över flyktingsituationens påverkan i Gävleborgs län
- 2016:8 Analys av bostadsmarknaden i Gävleborg
- 2016:9 Mottagande och etablering av nyanlända 2015 - Regional sammanställning och reflektion av en enkätundersökning riktad till kommunerna

Länsstyrelsen Gävleborg

Rapportnr: 2015:9

ISSN: 0284-5954

Länsstyrelsen
Gävleborg

Besöksadress: Borgmästarplan, 801 70 Gävle **Telefon:** 010-225 10 00

Webbadress: www.lansstyrelsen.se/gavleborg